

Betreft:	Bijbelstudie	Dit is een uitgave van de Hersteld Hervormde Mannenbond	
Onderwerp:	Jakobus 2 : 14 – 26	Auteur:	Ds. H. Verheul
Jaargang 1	Nummer 2017-14	Deze uitgave is uitsluitend bestemd voor de aangesloten verenigingen	

Nutteloosheid van het geloof zonder de werken.

Het spreken en handelen van de gemeenteleden dient te zijn volgens de wet van God. Het is zo een uiting van het geloof. In dit gedeelte richt Jakobus zich op de christenen, die het geloof op een verkeerde wijze uitdragen. Ze doen dit met aanzien des persoons, zoals we in het eerste gedeelte van dit hoofdstuk al zagen. Ze doen dit ook in hun wijze van handelen. Namelijk door een onbarmhartig optreden. Het geloof moet echter in woord en daad aan het licht komen.

Met dit gedeelte zitten we bij een centraal gedeelte van de brief van Jakobus. Drie kernbegrippen komen hier ter sprake: geloof, rechtvaardiging en werken. Dit gedeelte komen we dan ook telkens weer tegen in de verschillende debatten, die er in de kerk zijn gehouden. Dikwijls is uitgegaan van de tegenstelling tussen Paulus en Jakobus. Paulus leert duidelijk dat een mens gerechtvaardigd wordt door het geloof zonder de werken.

Jakobus wil alleen weten van de rechtvaardiging uit de werken en niet alleen uit het geloof. Jakobus onderbouwt zijn standpunt met duidelijke bewijzen uit de Schrift. Paulus rekent radicaal af met de werken als hij schrijft dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der wet (Rom. 3 : 28). Jakobus stelt met stelligheid dat de werken absoluut noodzakelijk zijn om gered te worden. Het gaat echter om werken van het geloof en niet der wet.

Jakobus begint in dit gedeelte weer om een stelling neer te zetten. Dat illustreert hij vervolgens met een denkbeeldig geval en trekt vervolgens een voorlopige conclusie. Hij doet hier hetzelfde als in het eerste gedeelte van dit hoofdstuk. Daarna werkt hij het uit in de vorm van een gesprek. En onderbouwt vervolgens zijn betoog met bewijzen uit de Schrift. Om dan zijn eind conclusie te trekken. In dit hoofdstuk staat in beide gedeeltes het geloof centraal.

We zouden samen kunnen vatten met :

1. Het eerste gedeelte : geloof zonder.....
2. Het tweede gedeelte : geloof met...

Volgens Jakobus is een waar geloof een geloof zonder aanzien des persoons, maar tegelijk een geloof dat samengaat met werken. Jakobus wil ons in dit hoofdstuk duidelijk maken dat christelijke daden als uiting van een waar geloof samen behoren te gaan met onze woorden. De vraag is waarom Jakobus zich opnieuw gedrongen voelt om over het geloof te spreken? Dat zal ongetwijfeld te maken hebben met bepaalde tegenwerpingen, die iemand maakt. Dat kunnen we opmaken uit vers 14.

Het komt toch aan op het geloof? Alleen het geloof kan immers een mens redden en niet de werken? Wie zo redeneert heeft niet het juiste zicht op het geloof, zegt hij. Daarom brengt hij naast het geloof ook de werken ter sprake om duidelijk te maken wat een waar geloof is. In het 1e hoofdstuk heeft hij al over de werken gesproken, over de hoorder van het woord, die geen dader van het woord was.

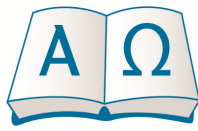
Toen verbond hij de werken met het Woord, nu met het geloof. De inhoud van het geloof is Jezus Christus, de Heere. Dit geloof moet gestalte krijgen in daden van barmhartigheid en christelijke naastenliefde (vs. 15 en 16). Het grote thema dat hij nu aan de orde stelt is : kan geloof zonder werken een mens redden? We gaan luisteren naar alles wat hij hierover in de komende verzen te zeggen heeft.

14. Wat nuttigheid is het, mijn broeders, indien iemand zegt, dat hij het geloof heeft, en hij heeft de werken niet? Kan dat geloof hem zaligmaken?

Jakobus begint hier met de weerlegging van een bewering die geen steek houdt. Een zeker iemand heeft gezegd, dat hij gelooft, maar de werken ontbreken in zijn leven. Wie is die iemand? Wel, dat vertelt hij niet. Het is in ieder geval een persoon uit de gemeente. Jakobus richt zich namelijk tot zijn broeders. Door één van hen sprekend in te voeren wil hij blijkbaar weergeven wat er in de gemeente leeft. Er zijn blijkbaar gemeenteleden die het niet nodig vinden om hun geloof in de praktijk te brengen. Ze beweren het ware geloof te hebben, maar dat blijkt niet uit hun daden. Hun leven weerspreekt hun getuigenis. Hij beantwoordt deze onmogelijke bewering met een vraag. Kan zo'n geloof iemand behouden? Behouden heeft hier betrekking op de eeuwige verlossing van het oordeel. Een geloofsgetuigenis met woorden zonder daden behoudt hem niet.

15. Indien er nu een broeder of zuster naakt zouden zijn, en gebrek zouden hebben aan dagelijks voedsel;

16. En iemand van u tot hen zou zeggen: Gaat henen in vrede, wordt warm, en wordt verzadigd; en gijlieden zoudt hun niet geven de nooddriftigheden des lichaams, wat nuttigheid is dat?

17. Alzo ook het geloof, indien het de werken niet heeft, is bij zichzelf dood.

Met een voorbeeld uit de praktijk gaat hij nu aantonen hoe onhoudbaar het standpunt is van de man die zojuist aan het woord was. In dat voorbeeld stapt Jakobus meteen over naar de praktijk. Stel dat er een broeder of zuster van de gemeente in uiterste ellende verkeert en aan het aller nodigste gebrek heeft. Die broeder of zuster heeft bijna geen kleren om aan te doen en geen eten in huis. En die broeder of zuster krijgt vervolgens van een ander gemeentelid vriendelijke woorden te horen.

Mooie woorden, hij krijgt de zegengroet mee en het advies om zich goed te kleden en goed te eten. Wat heeft die broeder of zuster aan die woorden als je geen kleren hebt om aan te trekken en geen brood op de plank? Wat heeft die broeder en zuster aan die woorden als hem of haar niet de helpende hand wordt geboden? Dit vriendelijk spreken zonder vriendelijk handelen is niet in overeenstemming met de wet der vrijheid. Wie zegt dat hij of zij gelooft, zo spreekt en zo handelt of eigenlijk juist niet handelt, heeft een geloof dat hem of haar niets baat.

Jakobus drukt zich zeer kras uit door te zeggen, dat zo'n geloof dood is. Dat laat zo iemand door zijn of haar eigen opstelling zelf zien. Het levende geloof is geloof dat gepaard gaat met de werken. Het geloof moet werken hebben, zal het een waar, een levend geloof zijn. De werken horen onlosmakelijk bij het geloof. Wat Jakobus met werken bedoeld blijkt hier duidelijk uit het verband. Het gaat om werken van barmhartigheid, om werken der liefde. weer stelt hij de vraag aan zijn lezers : wat voor nut heeft dat? In vers 17 trekt hij de conclusie : een geloof dat zich niet waar maakt door goede werken is waardeloos, het is dood. Er zit geen leven in en het is eigenlijk niet eens waard om geloof genoemd te worden. Duidelijk is dus het antwoord op iemand, die zegt het geloof te hebben en geen werken doet.

In feite verwijst Jakobus met deze woorden terug naar hoofdstuk 1 de verzen 26 en 27. Het geloof is dood, dan zeggen we het maar met woorden van onze tijd, als je meent dat het alleen maar een zaak is van de zondagse kerkdiensten en we geen oog hebben voor wat het betekent in het leven van alle dag. Dat geloof laat de wereld en de naaste voor wat ze zijn en gaat er aan voorbij. Het geloof is niet alleen een zaak van horen, maar ook van doen.

Treffend werd dit ook weergegeven op de jongeren pagina van het Kerkblad van onze kerk. Het ging over twee mannen, die een kerkgebouw voorbijliepen. Op de kerk stond aangegeven : Godsdienstoefening : zondag 10.00 en 17.00 uur. De ene man zegt tegen de ander : wat daar staat klopt niet. Waarom niet? Wilde de ander weten. De man antwoordde : op zondag komt de gemeente samen en wordt het Woord verkondigd, maar de godsdienstoefening moet doordeweeks plaatsvinden. In de praktijk van ons dagelijks leven zal duidelijk worden of wij de Heere oprecht dienen of niet.

18. Maar, zal iemand zeggen: Gij hebt het geloof, en ik heb de werken. Toon mij uw geloof uit uw werken, en ik zal u uit mijn werken mijn geloof tonen.**19. Gij gelooft, dat God een enig God is; gij doet wel; de duivelen geloven het ook, en zij sidderen.**

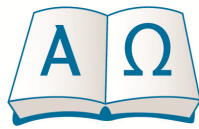
In deze verzen horen we een dialoog van Jakobus om zijn woorden kracht bij te zetten. Dat deed men in zijn tijd wel meer om zo je overredingskracht te vergroten. Toch plaatst dit gesprek ons voor de nodige problemen. Want, wie is de man, die zegt : gij hebt het geloof en ik heb de werken? De tweede vraag is : wat heeft die persoon nu precies gezegd? Heeft hij alleen de woorden 'gij hebt het geloof' uitgesproken? Of heeft hij gezegd : 'gij hebt het geloof en ik heb de werken'? Uit de zinsopbouw van de woorden is dat niet helemaal duidelijk. In de derde plaats is het ook de vraag tot wie deze spreker zich richt. Spreekt hij met Jakobus of richt hij zich tot de persoon die in vers 14 al werd genoemd? De verklaarders zijn het er niet met elkaar over eens wie deze persoon is.

De een houdt het op een medestander, de ander op een tegenstander van Jakobus. Toch zijn er meer uitleggers, die denken dat het een medestander is en wel een niet- christelijke Jood. De vraag is echter blijven staan : wat heeft deze persoon nu precies gezegd? Degene, die aan het woord is, de voor ons grote onbekende, richt het woord tot de persoon uit vs. 14. De man die beweerde het geloof te hebben, maar die geen werken heeft.

Jakobus krijgt dus bijval uit een geheel onverwachte hoek. Het geloof moet met werken gepaard gaan, zegt hij. Een geloof zonder de werken verschilt weinig van het geloof van de duivel. Geloof moet blijken uit de werken. Toon dan dat geloof maar eens, zegt hij. Geloof moet in de daden zichtbaar worden. Dan zal ik uit mijn werken mijn geloof tonen. Geloof blijft niet verborgen voor andere mensen. Het zijn daden van barmhartigheid.

Dat is de enige objectieve controle mogelijkheid, voor zowel het geloof als de goede werken. Levend geloof is daad-geloof, geloof dat resulteert in goede werken. Het geloof in God is het geloof, dat verbonden is met het doen van Zijn wil. Geloof dat God één is, houdt ook in dat wie werkelijk gelooft ook gehoorzaam doet wat deze God van hem of haar vraagt. Het is goed om dit te geloven, maar dan moet je er wel bij bedenken dat de duivelen het ook geloven.

Bij de duivelen is bij dit geloof echter geen sprake van goede werken. Het komt ons wellicht wat vreemd voor

dat de duivelen hier ter sprake worden gebracht. Waarschijnlijk houdt dit verband met de uitspraak dat God één is. Deze uitspraak is wel eens gebruikt om de duivelen uit te drijven. De duivelen zijn er zich pijnlijk van bewust dat God bestaat. Hun geloof gaat echter niet gepaard met godsdienst, maar met godsangst. Ze sidderen, letterlijk: ze staan stijf van angst als ze aan God denken. Hun geloof is een geloof van alleen weten, maar geen geloof van de daad. De duivelen kunnen geen goede werken doen, omdat hun werken ten alle tijden boos zijn. Een geloof dat dus niet resulteert in werken van barmhartigheid, komt gevaarlijk dicht bij het geloof van de duivelen. In ieder geval kan het een mens niet redden. Zo'n geloof is eigenlijk helemaal geen geloof, omdat het niet met God verenigt. Het is, zegt Calvijn slechts een algemene kennis van God die ons evenmin aan God verbindt als het zien van de zon ons tot de hemel verheft. In de verzen 20 t/m 24 gaat het over het geloof dat rechtvaardigt.

20. **Maar wilt gij weten, o ijdel mens, dat het geloof zonder de werken dood is?**
21. **Abraham, onze vader, is hij niet uit de werken gerechtvaardigd, als hij Izak, zijn zoon, geofferd heeft op het altaar?**
22. **Ziet gij wel, dat het geloof mede gewrocht heeft met zijn werken, en het geloof volmaakt is geweest uit de werken?**
23. **En de Schrift is vervuld geworden, die daar zegt: En Abraham geloofde God, en het is hem tot rechtvaardigheid gerekend, en hij is een vriend van God genaamd geweest.**
24. **Ziet gij dan nu, dat een mens uit de werken gerechtvaardigd wordt, en niet alleenlijk uit het geloof?**

Jakobus neemt nu weer zelf het woord. Op een wat heftige toon spreekt hij de man aan, die beweert dat geloof niet noodzakelijk gepaard hoeft te gaan met daden. Hij typeert deze man als een ijdel mens. Letterlijk : een lege mens, een leeghoofd. Dat zit wel heel diep bij Jakobus om zo'n woord in de mond te nemen. Een leeghoofd was in die tijd iemand die niet bereid was om goede raad ter harte te nemen. Dat heeft Jakobus ook bedoeld.

Hij doet namelijk een beroep op het inzicht van zijn tegenstander, wanneer hij zegt : wilt gij weten dat het geloof zonder de werken dood is. Wel, dan zal ik u dit vanuit Gods Woord bewijzen. Jakobus maakt hier een mooie woordspeling. Geloof zonder de werken is werkeloos. Het woord ijdel werd gebruikt voor kapitaal dat geen rente oplevert. Zo is het geloof zonder de werken onrendabel. Jakobus gaat nu in de volgende verzen vanuit de Schrift bewijzen dat het geloof zonder de werken dood is. Het eerste voorbeeld is genomen uit het leven van Abraham. Hij neemt ons mee terug naar Gen. 22 over het offer van Izak. Het hoeft ons niet te verbazen dat hij juist naar Abraham teruggrijpt. Naast Mozes en Elia was Abraham de grote volksfiguur in het leven van het volk Israël.

Hij was een voorbeeld van Godsvertrouwen en absolute gehoorzaamheid. Hij bleef ook standvastig onder de beproevingen. We hebben deze verwijzing ook te zien tegen de achtergrond van de beproevingen waarover Jakobus al schreef in het vorige hoofdstuk (1 : 3). De toetsing van het geloof was immers nodig om volkomen en onberispelijk te zijn. Dit wil hij zijn lezers inscherpen. Het geloof van Abraham werd volkomen uit de werken.

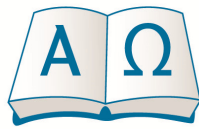
De samenhang van tussen geloof en werken wordt nu in het kader geplaatst van de rechtvaardiging. Dit wordt ons duidelijk wanneer we letten op de verzen die nu komen, waarin Jakobus de Schrift aanhaalt en verwerkt :

- 2 : 21 Abraham is gerechtvaardigd uit de werken (werken)
- 2 : 22 geloof werkt samen met werken (geloof en werken)
- 2 : 22 uit de werken wordt het geloof volkomen (werken en geloof)
- 2 : 23 Abraham is gerechtvaardigd uit het geloof (geloof)

Het grote thema hier is de rechtvaardiging. Dat geschiedt door het geloof waar de werken nauw mee verbonden zijn. Daarom krijgen we binnen vers 22 een omgekeerde parallellie. Eerst geloof en werken, dan werken en geloof. Jakobus verwijst naar Abraham onze vader. Zowel de christenen uit de Joden als de christenen uit de heidenen beschouwden Abraham als hun vader. Voorop staat dat Abraham gerechtvaardigd is.

Het is een daad van God. Hij heeft Abraham gerechtvaardigd, rechtvaardig verklaard, gezegd dat hij in een rechte betrekking tot God staat. Grond van deze rechtvaardigverklaring zijn de werken en zijn geloof. Met het brengen van het offer van Izak heeft Abraham de toets doorstaan. Gen. 22 laat duidelijk zien dat het geloof van Abraham verbonden was met de werken. Het geloof kwam bij hem tot uiting in de werken. Jakobus gaat daarom de samenhang tussen geloof en werken bij Abraham verder omschrijven. Ziet gij wel, zo begint hij in vers 22. Hij richt zich hier tot zijn tegenstander die hij in vers 20 als een ijdel mens heeft aangesproken. Toen zei hij : wilt gij weten. om tot het juiste weten, het juiste inzicht te komen, moet die ijdele man eens goed kijken naar de daad van Abraham.

Het geloof heeft bij hem meegewerkt met de werken. Meewerken heeft hier de betekenis van begeleiden. Het is een samenwerken in de betekenis van Mark. 16 : 20. Daar werkt de verhoogde Heiland samen met de apostelen in de verkondiging van het Evangelie. We moeten hier goed opletten wat Jakobus niet zegt en wat hij wel zegt. Hij zegt niet dat de werken met het geloof samenwerken, maar juist het omgekeerde dat het geloof met zijn

werken samenwerkt.

Het geloof gaat voorop en heeft de leiding. Dat wordt in de tweede helft van vers 22 bevestigd, wanneer Jakobus schrijft dat het geloof van Abraham pas volkomen werd uit de werken. Door zijn optreden kwam het geloof van Abraham tot volle ontplooiing. Geloof zonder werken is geen volkomen geloof, geen geloof dat redt. De vraag kan dan ook gesteld worden of zonder de werken nog wel sprake is van echt geloof.

De twee-eenheid van geloof en werken is zo wezenlijk voor het ware geloof dat het de vraag is of er wel van een waar geloof gesproken kan worden waar de werken ontbreken. Het geloof van Abraham in Gen. 15 : 6, waardoor hij voor God rechtvaardig gerekend wordt, is hetzelfde geloof dat door de daad van het offer van Izak in Gen. 22 volkomen werd. De rechtvaardiging van Abraham door de Heere God wordt nog versterkt met de mededeling dat hij een vriend van God genoemd wordt (2 : 23).

Daar wordt een zeer vertrouwelijke en diepe persoonlijke omgang met God omschreven. Ziet gij dan nu, gaat Jakobus verder in vs. 24. Met die woorden wendt hij zich af van zijn denkbeeldige opponent en richt zich weer tot zijn lezers. Samenvattend concludeert hij dat de volle nadruk op de werken valt. God rechtvaardigt de mens niet slechts uit geloof, maar door het geloof, dat door de werken zijn echtheid bewijst. Het woordje 'alleen' is hier bijzonder belangrijk. Geloof alleen, zonder de werken, is geen waar geloof. Het bewijst van zichzelf geen waarachtig geloof te zijn, omdat ontbreekt wat wezenlijk bij het geloof behoort : de werken.

25. En desgelijks ook Rachab, de hoer, is zij niet uit de werken gerechtvaardigd geweest, als zij de gezondenen heeft ontvangen, en door een anderen weg uitgelaten?

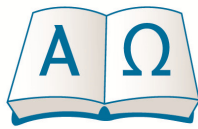
26. Want gelijk het lichaam zonder geest dood is, alzo is ook het geloof zonder de werken dood.

Het tweede Schriftbewijs waarmee Jakobus wil aantonen dat een mens gerechtvaardigd wordt uit de werken en niet alleen uit het geloof, is de geschiedenis met Rachab, de hoer. Deze vrouw stond in de geschiedenis van Israël hoog aangeschreven. In de latere Joodse traditie wordt verteld, dat zij de vrouw van Jozua is geworden en dat uit haar geslacht maar liefst 8 priesters en 8 profeten zijn voortgekomen, waaronder Jeremia en Ezechiël.

In het geslachtsregister van de Heere Jezus staat echter vermeld, dat ze met Salmon was getrouwd. Over het geloof van deze vrouw rept Jakobus met geen enkel woord. Hij wijst alleen op de werken. Zij heeft de boodschappers van Jozua in haar huis opgenomen en langs een andere weg laten terugkeren. Vanuit het O.T. weten we van het geloof van deze vrouw (Joz. 2 : 10, 11). In het N.T. wordt dit bevestigd (Hebr. 11 : 31).

Haar geloof loopt langs de volgende lijn : horen, getuigen en handelen. Ze heeft het gerucht van de grote daden van God gehoord. Daaraan heeft zij geloof gehecht en zij getuigt daarvan tegenover de verkenners die ze in haar huis opgenomen heeft en handelt overeenkomstig dit geloof. Zo is ze gered van het oordeel dat de hele stad Jericho trof, zij en haar familie. Jakobus spreekt niet over de redding die haar ten deel viel, maar hij wijst er op dat zij gerechtvaardigd is. Haar werken moeten dus inderdaad gezien worden als geloofswerken. Uit het leven van deze vrouw toont de schrijver hoe nauw geloof en werken aan elkaar verbonden zijn. Zelfs bij een vrouw met een slecht verleden is duidelijk te zien, dat het levende geloof eenvoudige werken voortbrengt. Enkel geloof, dus geloof zonder de werken, bestaat gewoon niet. Jakobus sluit dit gedeelte af zoals hij er mee begonnen is : geloof zonder werken is een absurditeit.

Zo'n geloof kan niemand redden. Er gaat ook geen getuigende kracht van uit. Dit is een dood geloof. Zo'n geloof is zo dood als een lichaam waar geen geest meer in is. Met geest bedoelt hij de levensadem (Gen. 2 : 7, Ps. 104 : 30). Er is pas sprake van leven in de eenheid van lichaam en geest. Zo is er ook alleen rechtvaardiging en redding in de eenheid van geloof en werken.

Te lezen Schriftgedeelten en te zingen Psalmen

Jakobus 2 : 1 - 13

Zingen : Ps. 1 : 1, 2; Ps. 119 : 1; Ps. 25 : 4

Gespreksvragen

1. Mogen we Paulus en Jakobus tegen elkaar uitspelen als het over de werken gaat? Bij wie van de twee voelt u zich het meest thuis?
2. Geeft dit gedeelte ons ook een les hoe we met de vreemdelingen en vluchtelingen hebben te handelen?
3. Dit gedeelte bepaalt ons sterk bij de diaconale taak van de christelijke gemeente. Hoe krijgt deze handen en voeten in uw gemeente?
4. Als we de praktijk zien, moeten we dan niet vrezen, dat er ook onder ons veel dood geloof is?
5. De duivelen geloven, dat God een enig God is en ze sidderen. Wat heeft dat ons te zeggen?

Aantekeningen: